

BIBLIOTECA DREPTUL INSOLVENȚEI

BDI

Mihaela Sărăcuț

**Tratamentul juridic al supraîndatorării
antreprenorului individual
aflat în insolvență**

Mihaela Sărăcuț

**Tratamentul juridic
al supraîndatorării antreprenorului
individual aflat în insolvență**

Universul Juridic

București

-2022-

Prefață

Lucrarea analizează noțiunea de insolvență, folosită de legiuitor pentru ambele categorii de persoane fizice, prin raportare reciprocă la (i) consumatori și (ii) profesioniști. Această – i-aș spune – „muzică a celor două sfere” reprezintă marele atu al tezei, firul care ghidează întreaga analiză. De la comparația permanentă între cele două regimuri juridice la sesizarea dificultăților de tratament juridic atunci când profesionistul aflat în dificultate întrunește și calitatea de simplu consumator, lucrarea rămâne pe logica unui șah la legiuitor.

În prima parte este vorba despre un exercițiu de logică, de matematică a reflecției juridice asumate de lectura atentă a textului Legii nr. 151/2015, punându-se amprenta asupra comparației dintre insolvența consumatorului și cea a profesionistului, reglementată de Legea nr. 85/2014. În cea de-a doua parte a tezei, afectată insolvenței persoanei fizice profesionist, autoarea derulează și propria experiență profesională, de judecător. Arată că situația devine complicată atunci când o persoană fizică supraîndatorată a desfășurat și activități economice, de exploatare a unei întreprinderi economice, și este în insolvență, punându-se problema compatibilității sau chiar a priorității aplicării legilor insolvenței care pot interveni. Care sunt regulile aplicabile unui consumator supraîndatorat care se află și în insolvență determinată de insuficiența disponibilului bănesc pentru plata creanțelor comerciale certe, lichide și exigibile acumulate? Pe întreg parcursul tezei, autoarea se întreabă și răspunde fundamentat cu privire la ce opțiuni ar avea cel care este profesionist, dar are datoriile pe cale de consumator, și, mai ales, ce se întâmplă cu antreprenorul aflat în insolvență, care se află și în stare de supraîndatorare în calitate de consumator. Cum se glisează între cele două regimuri? Ei bine, apreciem că aceasta este chintesența lucrării!

Unul dintre cele mai semnificative aporturi stilistice și de fond este lectura printre rânduri și „de sus” (prin reculul intelectual al cunoscătorului experimentat) a legislației insolvenței persoanelor fizice în ansamblul ei.

Autoarea cunoaște cu desăvârșire cum se citește un text de act normativ și parcă întâmpină interpretarea acestuia, care îi vine în modul cel mai firesc, neprovocat prin invenții străine practicii. Astfel, prin asimilarea întregului cadru legislativ, rezultă că o persoană fizică ce întrunește și calitatea de titular al unei întreprinderi individuale poate plănui sau amenaja din timp un mecanism de eliberare de datorii (reziduale), care ar putea porni dinspre a face o cerere de deschidere a procedurii pe Legea nr. 151/2015, în calitate de consumator, și ulterior a solicita deschiderea procedurii simplificate a insolvenței ca profesionist pe Legea nr. 85/2014, profitând de jocul protecției diferite a creditorilor în cele două proceduri, așa încât creditorii ar putea să nu mai primească nimic (cu excepția eventuală a satisfacției creditorilor personali cu o parte din „veniturile viitoare”).

Prof. univ. dr. **Radu N. Catană**

Introducere

Într-o cauză aflată pe rolul Curții de Justiție a Uniunii Europene¹, avocatul general Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer a susținut existența unui veritabil *cod genetic comun al soluțiilor posibile oferite de legislațiile naționale* și, chiar dacă referirea era la acțiunile în anularea actelor frauduloase ale debitorului, afirmația privind existența mai multor elemente comune în diversele proceduri de insolvență este valabilă și se impune a fi analizată. Astfel, reglementări precum cele referitoare la principiul concursual al procedurii, egalitatea creditorilor de același rang, suspendarea curgerii dobânzilor, majorărilor sau penalităților după data deschiderii procedurii, suspendarea executărilor silite individuale, menținerea contractelor în curs de derulare pot fi înscrise cu succes în acest cod comun al procedurilor.

Realitatea a demonstrat însă că există nenumărate prevederi legale, naționale, dar și internaționale, care particularizează diversele etape sau activități din procedura de insolvență, specifice și derogatorii, indiferent dacă este vorba despre insolvența unei persoane juridice sau a unei persoane fizice.

Procedurile de insolvență care pot fi aplicate profesioniștilor au constituit teme de analiză a multor specialiști, din perspectiva atât a legislației existente, dar mai ales a soluțiilor pronunțate de către instanțele de judecată. Insolvența persoanei fizice consumator, ale cărei datorii provin din alte activități decât cele de exploatare a unei întreprinderi, astfel cum sunt definite prin art. 3 alin. (2) C. civ., constituie însă un subiect nou de dezbatere atât pentru justițiabilul român, cât și pentru specialiștii în drept. Dacă, în cele mai multe state, insolvența persoanei fizice beneficiază de o amplă reglementare și jurisprudență, România a adoptat cea dintâi lege a insolvenței persoanei fizice în anul 2015 (Legea privind procedura insolvenței

---

¹ Cauza C-339/07, *Rechtsanwalt Christopher Seagon als Insolvenzverwalter über das Vermögen der Frick Teppichboden Supermärkte GmbH c. Deko Marty Belgium*, considerentul 26.

persoanelor fizice nr. 151) și a intrat în vigoare în anul 2018, după mai multe amânări. Danemarca este cea dintâi țară membră UE care a adoptat o legislație specifică insolvenței persoanei fizice (în anul 1994), fiind urmată de Franța, Germania, Austria, Belgia, Marea Britanie, Olanda, Italia și Spania.

Caracterul profund tehnic al reglementării și lipsa unei jurisprudențe în materia insolvenței persoanei fizice ne-au determinat să analizăm dispozițiile legale care sunt aplicabile în această materie și în alte state ale Uniunii Europene, dar și în SUA, cu scopul declarat ca orice persoană care nu este un specialist al dreptului (și nu doar acestea) să găsească răspunsuri la întrebările pe care o lege relativ nouă i le provoacă.

Ne propunem să răspundem la o întrebare aparent simplă: ***care sunt soluțiile legale (reguli, lege aplicabilă etc.) la care poate apela o persoană fizică ce se află în stare de supraîndatorare și care, ca antreprenor individual, este în același timp în insolvență pentru a-și putea onora obligațiile asumate și a obține un nou început?***

Așadar, ne propunem să identificăm acel cod genetic comun al soluțiilor în procedurile de insolvență despre care vorbea avocatul general Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer, analizând, pe de-o parte, diversele legislații naționale, cu tradiție în domeniul insolvenței persoanei fizice (Danemarca, Franța, Italia, Germania, SUA etc.), iar, pe de altă parte, legislația națională, reținând faptul că legiuitorul român a optat pentru o lege separată a insolvenței persoanei fizice, contrar recomandărilor făcute prin **Regulamentul (UE) 2015/848** al Parlamentului European și al Consiliului din 20 mai 2015 privind procedurile de insolvență și prin **Directiva (UE) 2019/1023** privind cadrele de restructurare preventivă, remiterea de datorie și decăderile, precum și măsurile de sporire a eficienței procedurilor de restructurare, de insolvență și de remitere de datorie, care încă din preambul *propune statelor membre stabilirea unor măsuri adecvate care să fie aplicate debitorului aflat în dificultate financiară, întreprinzător particular sau consumator*.

Pentru a putea oferi un răspuns întrebării amintite mai sus, analiza a fost realizată de cele mai multe ori prin **comparație** între legislația consumatorului și cea a profesionistului, fiind evidențiate, așadar, elementele care

apropie cele două personaje, dar și multiplele diferențe care le separă, prezentarea istoricului reglementărilor având rolul de a evidenția, acolo unde este cazul, progresul sau, dimpotrivă, regresul înregistrat în acest domeniu.

Desigur, cel mai greu este să stabilim care este zona de demarcație între cele două legi ale insolvenței persoanei fizice – cea a consumatorului și cea a profesionistului – și, în egală măsură, care sunt cauzele care impun aplicarea procedurilor speciale de insolvență și de aceea am pornit cercetarea prin identificarea subiectului fiecărei legi de insolvență, a criteriilor care permit accesul în procedură, a regulilor comune, dar și a celor specifice, pentru ca în final să oferim o soluție la care poate apela persoana fizică ce este un consumator supraîndatorat, dar și în stare de insolvență ca urmare a insuficienței fondurilor bănești necesare pentru plata datoriilor sale comerciale.

PARTEA I

PERSOANA FIZICĂ CONSUMATOR

CAPITOLUL I

Despre tratamentul legal aplicabil persoanelor fizice consumatori aflate în dificultate financiară

1. Considerații generale

1. Criza financiară a demonstrat, pe de-o parte, că nu există rețete magice care să pună la adăpost diversele categorii sociale, profesionale, culturale sau de altă natură astfel încât efectele sale devastatoare să nu le atingă. Pe de altă parte, acest flagel a adus în centrul preocupărilor societății – în special ale autorităților în măsură să adopte decizii specifice – problema prevenirii riscului de neplată a datoriilor acumulate atât de către persoanele juridice, dar mai ales de către persoanele fizice și, în egală măsură, regimul insolvenței debitorilor, persoane juridice sau fizice. Evoluția fenomenului a demonstrat că, în principal, cauza ajungerii în stare de încetare de plăți a persoanelor fizice este *supraîndatorarea* acestora.

Cercetările efectuate au demonstrat că, în ceea ce privește persoanele fizice, datoriile acumulate în perioada 2007-2008, într-un procent foarte ridicat, nu au mai putut fi achitate în anii care au urmat, iar, astfel, situația financiară dificilă existentă, instalată și de durată, a creat dificultăți serioase persoanelor supraîndatorate. Datele oferite de către Banca Națională a României² arată că, spre exemplu, în luna septembrie 2013, dintre cele 811.800 de persoane fizice care au beneficiat de un credit (raportat la numărul total de aproximativ 1.245.700 de credite acordate), 201.979 au restanțe la plata ratelor. De asemenea, o comparație a numărului total al

---

² Disponibile la www.bnr.ro/raport-statistic-606.aspx (accesat la 1 martie 2018).

creditelor acordate atât de către societățile bancare, cât și de cele neban-care cu numărul persoanelor creditate evidențiază că un număr de peste 400.000 de persoane au contractat mai multe împrumuturi, nu doar unul singur, iar suma totală restantă cu mai mult de 90 de zile, în aceeași perioadă de referință, era semnificativ mai mare față de cea raportată în luna septembrie 2010³.

Această tendință de creștere a datoriilor persoanelor fizice s-a păstrat și în perioada următoare. Datele oferite de Centrala Riscului de Credit⁴ evidențiază că, spre exemplu, în luna iulie 2020, dintre cei 1.449.708 debitori cu credite, un număr de 168.091 aveau restanțe la plata ratelor, iar din totalul creditelor acordate (2.521.473) un număr semnificativ (167.956) aveau restanțe la plata ratelor, fiind raportați de două sau mai multe persoane declarante, ponderea sumelor restante în totalul sumelor datorate fiind de 4,93%. Tendința de creștere a datoriilor debitorilor cu credite s-a menținut și în anul 2021, astfel că, spre exemplu, în iulie 2021, dintre cei 1.523.000 de debitori cu credite, un număr de 180.625 aveau restanțe la plata ratelor, iar din totalul creditelor acordate (2.698.905) un număr semnificativ (175.188) aveau restanțe la plata ratelor, fiind raportați de două sau mai multe persoane declarante, ponderea sumelor restante în totalul sumelor datorate fiind de 4,36%. Observăm, de asemenea, că din totalul creditelor acordate în iulie 2021 (218.541) sunt restante 4.521, în timp ce, pentru cele în valută, dintre 91.908 credite, sunt restante peste 1.500.

Statistici relativ recente⁵ relevă faptul că, în august 2021, valoarea totală a creditelor restante în lei ale populației și firmelor s-a cifrat la 4,58 miliarde de lei, în creștere cu 1,23% față de suma raportată în luna precedentă, în timp ce restanțele la creditele în valută au scăzut cu 9,79%, la 1,42 miliarde de lei (echivalent), conform datelor Băncii Naționale a României. Totalul creditelor în lei era, în august, de 220,893 miliarde de lei (cu 1% peste valoarea din luna precedentă), din care 84,587 miliarde de lei erau

---

³ Dacă în septembrie 2010 suma restantă nu era mai mare de 1.853 milioane de lei, în luna octombrie 2015 restanțele acumulate erau de 6.519 milioane de lei.

⁴ Disponibile la www.bnr.ro/raport-statistic-606.aspx (accesat la 1 martie 2018).

⁵ <https://ziare.com/economie/stiri-economice/restante-crestes-lei-crestere-august-scadere-impurmuturi-valuta-1701948>, accesat la 11 noiembrie 2021.

sume contractate de agenții economici și 132,028 miliarde de lei împrumuturi luate de populație. Cât privește creditele în valută, acestea totalizau 92,01 miliarde echivalent lei în august 2021 (cu 0,11% mai mult față de iulie 2021), din care 55,203 miliarde de lei împrumuturi contractate de agenții economici și 29,155 miliarde de lei credite luate de populație.

2. O perspectivă interesantă asupra situației reale a creditelor neperformante este oferită de Biroul de Credit⁶. Conform datelor furnizate, în luna februarie 2018, numărul persoanelor fizice cu restanțe era de 715.298, ceea ce reprezintă de peste patru ori mai mult față de numărul persoanelor fizice care sunt înregistrate în evidențele Centralei Riscului de Credit deținute de Banca Națională a României. Valoarea totală a restanțelor înregistrate de Biroul de Credit era de 11,3 miliarde de lei, adică de peste două ori mai mare în raport de restanțele persoanelor fizice menționate în Centrala Riscului de Credit (6,1 miliarde de lei), deși numărul restanțierilor este mult mai mare, de aproximativ cinci ori, cunoscut fiind că împrumuturile sunt de valori mici, mai ales cele puse la dispoziția consumatorilor de către IFN-uri, și nu sunt supuse raportării.

Anul 2019 a păstrat ritmul descendent al anului anterior în ceea ce privește rata creditelor neperformante (scăderea fiind substanțială, cu aproximativ un punct procentual, ajungând la 4,8 în luna septembrie 2019), însă

---

⁶ <https://www.birouldecredit.ro>. Potrivit informațiilor publice existente, Biroul de Credit, înființat în august 2004, este o bază de date administrată privat, de către societățile bancare, și prelucrează informații referitoare la persoanele fizice care solicită sau obțin un credit. Categoriile de date prelucrate de către Biroul de Credit sunt următoarele: date de identificare ale persoanei vizate; date referitoare la angajator, la produsele de tip credit solicitate/acordate, la evenimente care apar în perioada de derulare a produsului de tip credit (cum ar fi cele referitoare la restructurarea/refinanțarea, darea în plată, cesiunea contractului de credit, cesiunea creanței); date referitoare la relațiile cu alte conturi: informații referitoare la produse de tip credit la care persoana vizată are calitatea de codebitor și/sau garant; date referitoare la insolvență: informații referitoare la persoanele vizate față de care s-a deschis o procedură de insolvență; numărul interogărilor efectuate de participanți pentru persoana vizată.

Își propune ca prin activitatea de raportare efectuată să ofere informații reale și actualizate cu privire la împrumuturile persoanelor fizice, obținute de la societățile bancare sau instituții nebancare, la bunurile achiziționate de la societățile de leasing (accesat la 27 august 2021).

ritmul a fost unul mai redus comparativ cu evoluțiile anterioare. Statisticile întocmite⁷ arată că rata de neperformanță a creditelor a cunoscut scăderi semnificative (1,1 puncte procentuale), în special la nivelul creditelor de consum (de la 9,2% în septembrie 2017 la 8,1% în septembrie 2018), fiind urmată de cea a împrumuturilor destinate achiziției de locuințe (de la 3,5% în septembrie 2017 la 2,8% în septembrie 2018) și de cea a cardurilor de credit (de la 3,2% în septembrie 2017 la 2,7% în septembrie 2018), volumul total al creditelor neperformante reducându-se cu 8,8% în intervalul septembrie 2017-septembrie 2018.

Statistici recente⁸ oferite de BNR relevă faptul că, „de la debutul pandemiei, soldul creditelor neperformante a crescut cu 7,7% (martie 2021) într-un ritm similar majorării expunerilor. Deteriorarea portofoliului creditelor acordate societăților nefinanciare s-a produs în special ca urmare a expunerilor garantate cu imobile comerciale, respectiv a celor acordate sectorului IMM. În cazul sectorului populației, deteriorarea este mai redusă și are la bază evoluțiile înregistrate de creditele negarantate. Rata creditelor neperformante a crescut la nivelul băncilor mari (4% în martie 2021, față de 3,7% în martie 2020), dar se menține pe un trend descrescător în cazul băncilor mici sau medii (4,2%, respectiv 3,6% în martie 2021). Contextul crizei sanitare a sistat curățarea bilanțieră, scoaterea în afara bilanțului a creditelor neperformante fiind reluată marginal în a doua parte a anului 2020, soldul write-off crescând la 16,1 miliarde de lei (martie 2021)”.

Banca Națională a României a menționat în Raportul întocmit (afărent lunii mai 2021) că „pierderea medie în caz de nerambursare pentru creditele populației intrate în stare de nerambursare s-a diminuat cu 3,2 puncte procentuale, de la 48,2% în T4 2020 la 45% în T1 2021. În structură, s-a consemnat reducerea LGD (pierderea medie în caz de nerambursare – n.n.) pe toate segmentele de credite destinate populației (cu 5,9 puncte procentuale în cazul creditelor imobiliare, până la nivelul de 22,4%, cu 4,6 puncte

---

⁷ BNR, „Raport asupra stabilității financiare, decembrie 2018”, disponibil la https://www.bnr.ro/files/d/Pubs_ro/RSF/RSF2018_2.pdf (accesat la 1 martie 2019).

⁸ Datele sunt preluate din Raportul BNR asupra stabilității financiare, iunie 2021, disponibil la <https://www.bnr.ro/PublicationDocuments.aspx?icid=19966>, accesat la 27 august 2021.